

Movlud Suleymanlı

GECƏ QAPI KİMİ, AÇ...

*Məndən sonra gələn Söz
Səni aradım getdim,
Həmişə uca durasan!*

Xəzər Universitəsi Nəşriyyatı
2011

© Xəzər Universitəsi Nəşriyyatı, 2011
Bütün hüquqlar qorunur.

Redaktor: *Xatirə Bəşirli*
Korrektor: *Elza İsmayılova*

ISBN 978-9952-20-066-9

Azərbaycan poeziyası-XX əsr
894.361/1-dc22

Bakı. AZ1096. Məhsəti küçəsi 11.
Azərbaycan

İçindəkilər

Önsöz əvəzi	4
1-ci Bölüm VAXTIN ŞEİRİ...	9
Onda ki, insan ruh idi, sümüyü, əti yox idi	12
Qeybdən gələn səs... ..	14
Bu gün gördüyüm qızın sabahına şeir... ..	16
Ruhumu yenə də bu axşamçağı	17
Yenə şeir yazmaq istəyirəm	18
Mənim bugünkü günüm... ..	19
Əllərim işdən qayıdır	20
O gecə... ..	21
Hey, hey, yağlarım, heeey!	22
Balaca adam... ..	23
Yalanın şeiri... ..	25
Kəndimizin axşamı... ..	27
Bir payız lövhəsi... ..	28
Niyə kövrəliyənsən, qardaşım	29
Səs.....	30
Mənim içimdə ayaq izi yoxmuş	31
Biri vardı, biri yox... ..	32
Axşamüstünün şeiri... ..	34
Göz yaşı yerinə şeir... ..	35
Yollar çıxa bilmir, nərdivanımdan	36
Yarpaqları sevməmədim doyunca	37
Nənəm bir ürək bayatı apardı torpağa	38
Məndən sonralara şeir... ..	39
Atacam özümü bir gün dənizə	41
Dan yeri söküləndə	42
Gecənin qoynunda	43

Bu bayram axşamı bilirəm yenə	44
Açın qollarınızdan saatları	45
Hər qar dənəsiylə bir söz yağacaq	46
Üzdü, göz yaşında bir gəmi üzdü	47
Buludlar qəzəb içində, qorxuyla dolu	48
O dağı görürsənmi?	49
Sürülər bir qab süd kimi dağılar gecənin qoynuna ...	50
Yaddaş cizgiləri.....	51
Qara Vəlinin nağılı... ..	52
Küçəmiz axşam içində... ..	54
Daş yonanlar... ..	56
2- ci Bölüm SEVİLƏNLƏRİN ŞEİRİ...	59
Sən sözdən ucadasanmı	60
Gəldim, döydüm qapımı	62
Başıma çəkdim Sarı Aşığın harayını	63
Həsrətin haqqında nağıl... ..	65
Yağış yağır yenə	66
Uzatdın əllərini sığındığım gecəyə	67
Qızlar keçən kimi küçəmizdən	68
Tanrıya şeirlər... ..	69
İnsana şeirlər... ..	72
Suya şeir... ..	74
Ürəyimdə nələr var... ..	74
Ürəyimdə nələr var... ..	75
Axtaracaqsan məni bir gün, bilirəm	76
Gəl... ..	77
Səni gözləyim deyə ağaca döndüm	78
Şəhər nağılı... ..	79
Sehrin üstündədi hələ	80
8 Marta şeir.....	81
Metroda ayrılıq... ..	82

Bir dəfə sizə gedəcəm	83
Bir qatar keçəcək şəhərinizdən	84
3- cü Bölüm ADDAMAC...	87
Bu yol gedənə oxşamır	88
Bildinmi, hara gedirsən	89
Quba şeirlərindən... ..	90
Yerfi... ..	91
Yazın ilk günü.....	93
Bir göyərçin uçdu bir kəndin üstdən	94
Durna qatarına şeir.....	95
Bağımızın nağılı... ..	96
Uğursuzluq.....	97
İki dağın bir mahnısı... ..	98
Tut ağacının nağılı... ..	99
Külək... ..	100
Uzaq bir dünyanın yaşılığında	101
Bir nağıla düşmüşəm	102
Apar məni, atım, apar.....	103
Ləpələr... ..	104
Bizə bənzər ağacları Bakının	105
Soyuq dəyər laylalara, ana	106
Yağış istəyirəm	107
Lal şeir... ..	108
Gecə bayırda qaldı... ..	109
Kor Ayışənin gözləri qapıları dolaşır	110
Bir şeirin sevinci... ..	111
Qoşma... ..	112
4 - ci Bölüm YARPAQSIZLIQ... (poema)	115
Ev ruhları	116
Yarpaqsızlıq... ..	134

Önsöz əvəzi

Lap erkən yaşlarımdan şeir yazmağa başlamışam; hardan gəldiyi haqda dəqiq bir şey deyə bilmərəm, ana babamın və anamın şeirə, saza-sözə yaxın olduqlarını el-oba hələ də xatırlayır... Amma mənim şeir yazmağım elə belə şeir yazmaq deyilmiş, böyüməyimmis, öz içində özünə yer eləmək, yol eləmək, yuva qurmaqmış. Hər şeyi - dünyada gözə görükən, hətta görükməyən nə varsa səhv etmədən,-yanlışlıq yapmadan tanımaqmış... Ən çoxu da münasibətləri, VARLIĞA-YARANIŞA olan münasibəti, xüsusən insan münasibətlərini yeri-yerində anlamaqmış... Bunu bu mənada indi dərk edirəm; əlli ildən sonra...

Mənim şeir yazmağım həm də itməmək, - özü özünü tapıb, özünə yiyəlik eləyib duyğularla yaşamaqdı, VAXTI - mühiti özüylə sabahlara daşımaqdı, həm də əzablara, ağrılara qatlaşmaqla öz içində yol getməkdə...Artıq onu da bilirəm ki, şeir yazanda içməhdiyyətə bağlandığın üçün dəyişə bilməzsən, necə varsansa, elə eləcə də qalacaqsan, ona görə də insanlar kimi şeirin də pisi-yaxşısı yaranır. Şeirdə də ha-

lallıq, haramlıq var...Şeirə söz oyunu kimi baxanları, özünü sözlə bəzəyən “yalançı dahiləri” gördüzmü, daha doğrusu, görürsüzmü, Vaxt nə hala salır...

Əsl şeir başlanğıçmış, yalnız sözün yox, nə varsa, hər şeyin başlanğıcı... Hər şeyin yenidən doğulmayımış, gördüyün və görəcəyin bütün işləri dayandırdıqdan, bir yana qoyduqdan sonra yarananlarmış...

Əsl şeirdə bayraq olmaq havası var, əsl şeir bayrağı əvəz edə bilər. Vaxt olub əvəz edib də...

Əsl şeirdə Vətənin tamı var, əsl şeir Vətən dadır...

Təxminən qırx illik ömrü olan yaradıcılığım boyu gəldiyim son uc,-nəticə bələdir...Bu müddət ərzində bütün yazdıqlarım, xüsusən də şeirlərim, doğulub yaşadığım kənd kimi, böyüyüb boya-başa çatdığım ev kimi, doğmalarım, dostlarım kimi həmişə mənimlə olub. Şeirlərimi nəşr elətdirə bilməsəm də həmişə içimdə, çölümdə, qarşımda vərəqlənib... Çünki onların tərkibində yaşadığım ömrün izləri, gizlinləri, sevdiklərim, dostlarım, heç bir kəsə demədiklərim var.

Yazdıqlarıma, ən son misramacan, qələmimdən nə çıxıbsa dərin sevgilər bəsləmişəm. Baxmayaraq, şeirlərimin, demək olar ki, heç birini bəyənməyiblər, o çağın, o zamanın mətbuatının amansız qeydləriylə üstümə qayıdıb. Bununla belə onları yenə bağrımın basmışam; bir yerdə yaşamışıq... Çünki onlara həmişə inamım böyük olub...

Beləcə, gözümün qabağındaca vərəqlər sapsarı

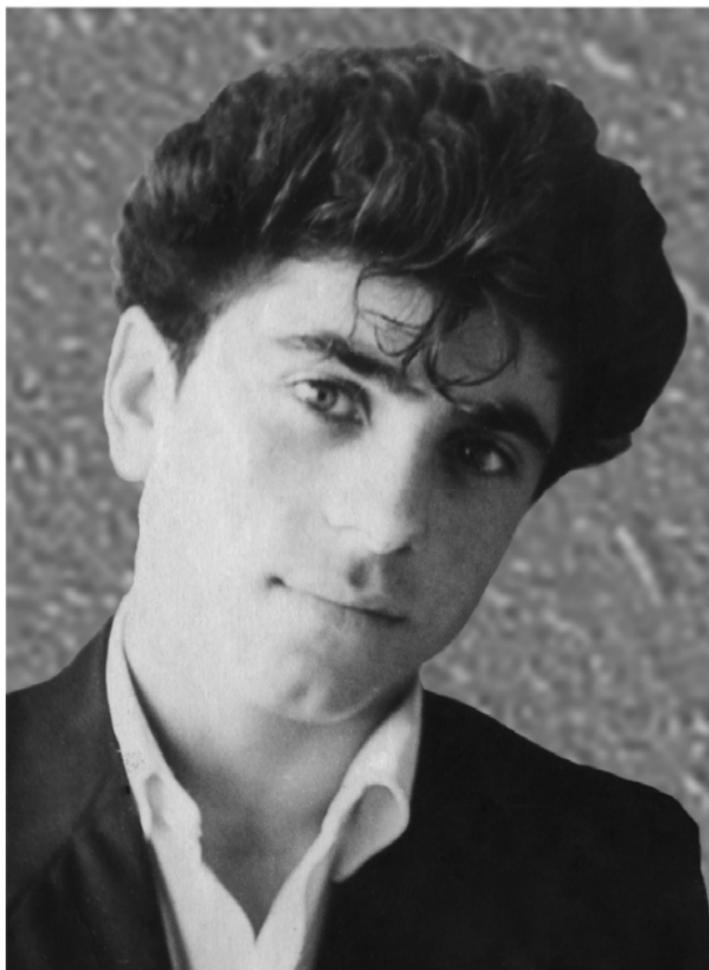

saraldı, özüm qocaldım, saçım saqqalım ağappaq oldu. Amma onları atmadım, yanımda saxladım həmişə, əlimin altında...incik vaxtlarımda dönə-dönə oxudum, şairlər demiş, beləcə, sabahlara sağ çıxdıq... Budur, indi sizlərə təqdim edirəm...

Saralmış vərəqlərdə qala divarları kimi daşlaşıb, bərkiyib əzəmət saçan misralar qarşınızdadır. Belə dediyim üçün xahiş edirəm, günahımdan keçin, mən bu fikri onilliklər boyu saxlayıb, gizlədib, yarı yaşını ötəndən sonra üzə çıxartmışam, deyirəm və yanılmadığımın fərqi deyəm. Bunlar öz zamanının yazıları deyildi, ona görə də üzə çıxarılan kimi üzümə çırpılırdı. Sabahların yazılarıydı... Bu gün bu şeirlərin “əlindən tutub ayağa qaldıran”, dəstək olan prof.Hamlet İsxanlıya, Xəzər Universitetinə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Buyurun, sağlıqla oxuyun. Məncə, gec deyil, üstündən onilliklər keçsə də, gec deyil...

Dərin hörmətlə,
Mövlud Süleymanlı

1-Cİ BÖLÜM

VAXTIN ŞEİRİ...

*Hər şey yaddaşıma yazılı qalıb
yazmaq istəyirəm
xeyir-dua ver...*

*Barmaqlarım heyrətimdən
asılı qalıb*

*Söz axtarıram uçuna-uçuna
xeyir-dua ver.*

*Küləklər evimi alıb ovcuna
ulduzlar otağıma axışıb...*

*Sıldırımlar, uçurumlar qarşısındaam,
qorxudan dodaqlarım çat-çat...*

*Xeyir-dua ver,
ardımca su at...*

Onda ki, insan ruh idi, sümüyü, əti yox idi,
nur kimi saçılırdı, eləcə...
Onda ki, sözün şeir adında səmti yox idi,
bitirdi, açılırdı eləcə...

O vaxt ki, aşağılar talanırdı,
bulanmırdı yuxarılar.
O vaxt ki, pilləkən kimi düzülməmişdik,
qismətdən çıxırdı başa çıxanlar...

Bir azca o yanda ki, qopuz çalınırdı,
quzu telənirdi, bal alınırdı...
Bu dünya ki, o dünyayla yarıydı,
Allahın ki, adı Tanrıydı...
Dünyanın paxırı kimi
pislik ki, üzə çıxmamışdı hələ...
Kişiliyin axırı kimi
yalan ki, dizə çıxmamışdı hələ...

Sən demə, yolmuş bu...
Sən demə,
Vaxt, suların axarıyla,
işığın baxarıyla gətirmiş bizi...
Sən demə, çörəyin kündəsində bişirmiş,
ağacın gövdəsində bitirmiş bizi...

Ah, bu axına düşüb azanlara yazıq,
sözü şeir səmtində yazanlara yazıq...
Dəyməmiş ağac dibinə tökülüyük hamımız,
Qoxusuz, qorxusuz dibçək gülüyük hamımız...

Elə dünyayladı davamız, özümüzlə işimiz yox!
Gəldiyimiz yer gələcəyimizmiş, keçmişimiz yox!

Göz-gözə durduqlarından gözə görünmür heç kim...
Məni də anlayan, duyan olmadı,
çünki o vaxtdan qalandı sevgim...

Allah, başına dönüm,
suyuna, torpağına, oduna bağışla bizi!
Özün dəyişməmişən, adın dəyişib,
Tanrı adına bağışla bizi!...

1989.

Qeybdən gələn səs...

Qeybdən gələn səs
yalınçıq atalardan, yalınçıq analardan
yarımçıq tökülən uşaqlarınmı səsisən?!
Qeybdən gələn səs,
doğma yuvasında gözü böyüyən,
yağlaşov sularda qusub ögüyən,
balıqlarınmı səsisən?!

Əlimiz çatmayan qatlarınmı,
Doğmalarınmı, yadlarınmı,
Günü-gündən şişən otlarınmı səsisən?!

Mən səni anlaya bilmirəm,
de, nə demək istəyirsən?!
Allahdan böyüyəmmi,
məndən kömək istəyirsən?!

Qeybdən gələn səs,
mənim də ağzım dualıdı,
Çağırırım yoxdu eşidən,
Allahın da yolu bağlıdı!..

Qeybdən gələn səs,
üstümə səs yağır, elə...
Mən də qeybə çəkilmişəm,
Allahı çağır, elə!..

Nəmlənə-nəmlənə göylərə qalxan,
ahınımı səsisən yoxsa?
Bütün səsləri yox eləyibsən,
ruhunmu səsisən yoxsa?

Qeybdən gələn səs,
yalançı səs çoxdu.
Səni kim eşidəcək ki,
bir-birini eşidən yoxdu...

Gəl məni uyğudan çıxart,
Sözdən, duyğudan çıxart,
Apar, qayğıdan çıxart,
Ömrüm talan olmamış...

Yurda talan yeriyr,
Geridə qalan yeriyr,
Üstümə yalan yeriyr,
Götür məni də gedək,
Qeybdən gələn səs,
Qanım yalan olmamış...

1985

Bu gün gördüyüm qızın sabahına şeir...

Yoxsan bu rənglər altda, qız,
üzün-gözün hanı?!
İtirmisən vaxtı-vədəni,
gecən-gündüzün hanı?!

Hanı o gülüşlərin ki,
əksimi görərdim üstündə, şüşə kimiydi?!
Nədən döngələrdə qırılır sevgin,
bir vaxt ki, başa kimiydi?!

Sən ki, sevimli bir varlıqdın,
özünü qorumadın niyə?
Niyə bitib-tükənib ətrin,
çiçək tək qoxumadın niyə?!

Anasız qalacayıq, qız, inan,
Dərdlərin ən ağırıda, bu!
Bütün ölümlər-itimlər yalan,
Dünyanın axırıda, bu!

1989

Ruhumu yenə də bu axşamçağı,
qatarlar qoparıb apardı...
Yollara mənim tək baxan olsaydı,
kədərimin qırıqlarını tapardı.

Qatarlar keçdi yanımdan,
yollar həsrətimə çatdı.
Pəncərələrdən əllər
üstümə salam atdı...

Söküb dağıtdılar axşamlarımı,
Sallanır üstümdən axşamlar indi
parça-parça paltarı...

Alnımın qırıqlarından keçirmiş qatar,
Səfərlər qalırmiş alnımda iz-iz...
Sən məni dayanacağı bənzət,
de ki, dayanacağı oxşayırdı
yol qırağında, işıqlı, kimsəsiz...

1969

Yenə şeir yazmaq istəyirəm,
xezir-dua ver...
Barmaqlarım heyrətimdən asılı qalıb,
küləklər ovcuna alıb evimi,
ulduzlar otağıma axışıb...
Sıldırımlar, uçurumlar qarşısında yam,
Söz ardınca uğura çıxdım,
qorxudan dodaqlarım çat-çat...
Xeyir-dua ver,
ardımca su at...

1967

Mənim bugünkü günüm...

(Ramiz Həsənoğluna)

Mənim bugünkü günüm
bir xallı balıq...
Sürüşdü əlimdən
nəmli, ilıq...
Mənim bu günkü günüm
mənim olmadı,
İndi ikimiz də çırpınılıq...

Mənim bugüngü günüm
durdy qəsdimə.
Mənim bugünkü günüm
mənim olmadı,
İndi kədəri damır üstümə...

Mənim bugünkü günüm
alışdı, yandı.
Ocaq yeri kimi
ovcumda qaldı külü...
Dünənim də beləydi, dünənlərim də,
Bütün ömrüm yollara tökülü...

1997

Əllərim işdən qayıdır,
amma
yollar dolu səksəkədi...
İşdən qayıdır əllərim,
bir əsa olaydı, söykənəydi...

Nəğmə aparıram ovcumda,
gedib oxudacam əllərim üçün.
İşdən qayıdır əllərim,
əllərinizi çəkin!...

Axşamın üstüylə keçən gözəllik,
yığ tellərini, gözlərini çək!
Əllərim işdən qayıdır,
səni görə bilməyəcək...

Yığıb ovucuna qabar-qabar gülləri,
Qayıdır əllərində körpəsinin əlləri...
İşdən qayıdır əllərim,
Yandır, işıqlarını, qarşıla, şəhərim!...

1970

O gecə...

(Türk yazıçısı Şükrü Qaracaya)

O gecə bir ağacdım,
köküm dərinə işləyirdi...
Öləcəyim günü gözləsəm də
ömür yenidən başlayırdı...

O gecə anladım,
sonsuzluğu sonuna qədər.
O gecə ömrümdə ilk kərə
dostuma oxşadı, üz gətirdi kədər...

O gecə deyilənlər gül qoxuyurdu,
sözlər çiçək kimi idi...
Ağlamaq da boş şeydi, gülmək də
hamısı bəzək kimi idi...

O gecə ruh idik, hamımız,
yüyət məftilləri tək ulayırdıq...
O gecə qanlı duyğularımızla
Tanrı çiçəklərini sulayırdıq...

1992

Hey, hey, yağılarım, heeey!
Hanı ər oğullarım?!
Cənnət qoxuyan çöllərim hanı?!
Hanı doğuya açılan ellərim
Ki, qulağı batmış kimiyik?!
Hey-heeey yağılarım, hee-eeey!
Hanı Tanrı uğuruyla qoşanlarım,
Tanrı dağlarını aşanlarım hanı?
Hanı ruhumun yuvası düzlərim
Ki, yadlıcaya atılmış kimiyik?!
Ay üzlü, aslan südlü qızlarım hanı
Ki, bizi anasızlıq bürüyür?!
Tanrı dağlarını aşanlarım hanı?
Görmürsüzmü dağlarımız çürüyür?!
Hey, hey, yağılarım, heeey!
Ordum, qoşunum,
Qıpçağım, Hunum, Xan Oğuzum hanı
Ki, yurduna duman yeriir?!
Hey, hey, yağılarım, heeey!
Biz ki, yer üzünə düzən verirdik,
Yurdum, soyum, ilkim hanı?!
Bu qanlı ağzımla oxuduğum,
Sazım, sözüm, türküm hanı?!

1997

Balaca adam...

Gördünmü noldu, Balaca adam?
Gördünmü, lazım olmadın?!
Deyirdin, ölərəm haqq yolunda,
Lazım gəldi də ölmədin!

Əzələ oynadırdın, Balaca adam,
Dəniz qırağında daş tovlayırdın...
Dərinə sığmırdı, gücün...
Özünü bərkidə-bərkidə qovlayırdın,
Bilirdinmi boşalır, yumşalır için...

O boyda əzələ yığdın ki,
köynəyin əyninə dar gəldi.
Yumruğunu daş kimi qaldırırdın,
bayraq kimi qaldırmaq ar gəldi!

Kim,- otur,- deyə bilər, Balaca adam,
içindən ayağa duranlara?!
Sən qaç, yolunu qaç,
kimsə gərəkməz özü bayraq
olanlara!

Bir ocaq ki, heç kəsi isitmir,
Bir qılınc ki, elə qınındadı.
Ha oynat əzələni, Balaca adam,
kişinin gücü qanındadı!..

Bax, hamı içinin ağrısını bağırır,
Azadlığın səsi bu, Balaca adam!
Milyonlardı, birləşib bir olub,
Gələcəyin gücündü bu, Balaca adam!

1989

Yalannın şeiri...

Ah, Yalan...!

Ah, Şeytanın oğlu,

Şeytanın belindən gələn...

Sən, ağ yalansan.

Ağdanmı, qaradanmı qalansan?

Yoox!

Deyilənlər də yalandı, deyilməyənlər də.

Sən sonradan gələnsən.

Aax, Yalan!

Qorx o yumruqlardan ki, səndən sıyrılıb çıxıb...

Gülmə yumruqlarıma,

Çox yalanlar yıxıb!

Bəsdə, iş adına evdən çıxmış arvad əliylə

ər ayağı yudun...!

Bəsdə, satqınların adını kişi qoydun!

Qoff, Şeytanın oğlu!

Bir bax,

hər gələn ardınca gedir...

Torpağı da aldatmısan,

Üstündə yalan bitir...!

Allahmı alladıb səni

Yerə göndərib?!

Allahınmı acığına eləyirsən ağ Yalan?!
Elə heey pıçıldayırsan, nə deyirsən, ağ Yalan?
Dillərə, könüllərə çökürsən lil kimi,
əlindədi hamı qul kimi...
Qurunu yandırırısan yaş adına,
Dişimizdə gəzdirirk səni gülüş adına.
Laylana yatanları oyatmaq olmur,
O qədər uzağa apardın bizi
qayıtmaq olmur.
Ah, Yalan!
Ah, Şeytanın belindən gələn!

1989

Kəndimizin axşamı...

Kəndimizə belə düşdü axşam,
Sığırların buynuzuna ilişdi axşam.
İnəklər yelinləri yazla dolu qayıtdı...
Analar uşaqları eydirməylə ovutdu.
Naxırçının yorğunluğu söykəndi ağaca,
Buzovların sevinci qaçdı arxaca...
Sərniclərə düşüb südə bulaşdı, axşam,
Babamın qəlyanında yanıb alışdı, axşam...
Gün əyildi, yal-yamaclar allandı,
Sürülər yaylaqlardan kəndir kimi sallandı...
Qaranlıq ağır-ağır çöküb doldu kolluğa,
İtlər yala hürdü, yal töküldü yallığa...
Sonra axşamın içindəcə kənd darıxmağa başladı,
çağırdı söhbətə, babalarımı,
Fağır Məhəmmədi, Saraclı Mahmudu...
Amma yox idi babalarım,
artıq ikisi də ruhdu...
Ruh olanlarsa duyar bizi,
qayıdıb bir daha gəlməz...
Orda indi də bir kənd var,
yazda, qışda üzü gülməz...

1966

Bir payız lövhəsi...

Oturaydım o bağçada,
payızın içindəcə qalaydım,
üstümdən keçəydi payız...
Töküləydi yarpaqlar giley kimi,
payızı sevməkdən yorulaydım...
Sarışın gülüşüylə keçən payıza əl eləyəydim...
Arayıb tapaydım payızın kədərini,
üstümə çiləyəydim...
Görəydim, doğrudanmı
payızda yer tapmır, ağlayır sular?!
Doğrudanmı,
qızıla tutulmuş sözdü yarpaqlar?!
oturaydım o bağçada payızla üz-üzə,
düşünəydim;
Əgər doğrudan belədisə,
Niyə yaxşı yazı yazılmır?
Niyə düz söz deyilmir payıza?!

1966

(*Abbas Abdullanın 50 yaşına*)

Niyə kövrəlirsən, qardaşım,
Dərdin dərdiməmi tuş gəldi?!
Yoxsa ağrımızın kökümü birdi,
Gözlərinə belə yaş gəldi?...

Qaldırammadığı yükü, kişilərin göz yaşı,
Axar ölümünün bir qarışından...
Səllər oynayır gözlərində,
Seçilmir pəncərə yağışından...

Gizlət göz yaşını oğlun görər,
Saqqalın qaradı hələ, ağlama,
Su bilib saqqalın göyərər...

Sən ki, Təbriz deyəndə də ağlamamışdın,
İndi niyə ağladın güldüyün yerdə?
Bilirəm yumruqlar bağırır
O göz yaşlarının gəldiyi yerdə...

Axanda qan kimi axır kişi göz yaşı,
Çünki göz yaşları ruhumuzun qanıdır.
Ağlama, kişilər ağlayırsa,
Demək, hər şeyin sonudu...

1990

Səs...

Bir səs eşitdim, qana bulaşmışdı,
bıçaq sancmışdılar bağına.
Bağlı qapılara çırırdı özünü
ağrıya-ağrıya, doğrana-doğrana...

Pəncərələrdə qanlı dırnaqlarının izi,
gecənin bu başından o başına
ağı deyirdi...
Bir səs ulduzlara uzadıb əlini,
kömək istəyirdi...

1966

Mənim içimdə ayaq izi yoxmuş,
yoxmuş ruhumda gəzənlər...
Özüm dünyadan da böyüyəmiş,
Özünü əzirmiş məni əzənlər.
Bir varlığammış keçmişlə gələcək arasında...
Varam olanlar, olacaqlar sırasında.
Buludum varmış, yağa bilirəm,
Torpaq kimiyəm,
Sirrim tumurcuq-tumurcuqdu,
Ovcumun içini oxuya bilirəm...
Mənim də rüzgarlarım varmış,
Mənim də yellərim əsir,
Duyğularım o qədər güclüdü,
Özümdən öndə gəzir...
Su kimi sevinə-sevinə,
Hopmuşam məni istəyən ürəklərə,
Bu, mənim sirrim-sehrim kimidi!..
Daha rahatam sonsuzluqlarda,
Ora mənim yerim-yurdum kimidi...
Sevinməyi elə bacarıram ki,
Dərdim silinir kölgə kimi...
İçimdə elə rahat yerlər var,
Sığına bilirəm ölkə kimi...

1996

Biri vardı, biri yox...

Bir bağda, bir dağda,
Bir göyün altda...
Bir eldə, bir ildə,
Bir yolda...
Təpələrdən yel kimi,
Dərələrdən sel kimi,
Obalardan güllə tək,
Yaddaşlardan ilmə tək...
Ayağında dəmir çarıq,
Əlimdə dəmir ağac,
Yolları yumaqladım,
Ölçdüm qulac-qulac...
Yol getdim, yüz iynə boyu,
Bir şəhərə çatdım.
Gördüm,
Evləri saç yoldusunda,
Küçələri axsayır.
Daş sandıqlarda
Daş adamlar yaşayır...
Belə yer görməmişdim,
Xəlbir saman içində...
Dəvə dəlləklik edir,
Köhnə hamam içində...

Səs gəldi, geri baxma,
Sən də daşa dönərsən.
Geri döndüm, daş oldum,
Daşlara yoldaş oldum...
Hey, hey, kimsən axtaran məni,
Baxma daha yollara,
Qarıxdım nağıllara...
Göydən almalar yağdı,
Heç saya da bilmədim,
Yanımdakı adamlar
Elə göydə qapdılar...

1967

Axşamüstünün şeiri...

Axşam düşdü bağlara, şər qarışdı,
Xəyalımı tutammadım, üfüqləri aşdı...
Bir yandan da qatar keçdi qollarımdan süzülü,
Oyaqların fikirləri fit səsinə düzülü ...

Dalğalar səhərəcən döyəclədi yuxumu,
fərqi yoxdu, yuyammaz.
Mənim yuxum sıldırımıdı,
qayasına quş qonmaz...

Bax, beləcə...
Şər qarışdı, axşam düşdü bağlara,
Göz yaşını görən olar, ağlama dost, ağlama...

1969

Göz yaşı yerinə şeir...

*(1945-ci il aprel ayının 23-də
atamdan qara kağız aldım)*

Bu axşam da qan çilənəcək yaralarından,
bu axşamın çiçəkləri də
qorxacaq dava paltarından...
Bu axşam da yollar dönməyəcək bizə,
keçib gedəcək anamın yanından...

Sənə dəyən güllə bu axşam da açılacaq,
sındıracaq evimizin kirəmitlərini.
Bu gün də yuxusuna aparacaq anam
gündüzkü kədərini...
Bu axşam da gün batanda
od düşəcək yaralarına,
yaraların alışacaq.
Bu axşam da evlərdə yanan
sənin yaraların olacaq...

1966

Yollar çıxa bilmir, nərdivanımdan,
Dəyib daşlarına qayıdıb gedir.
Bəlkə, ona görə astanamızda,
ipək barmağıyla hər axşamçağı,
döyür qapımızı qara bir kədər...
Bəlkə, ona görə qapı ağzında
ayaqqabılarıma yazığım gəlir...
Bəlkə, ona görə sızıltısından
yatmır ayaqlarım səhərə qədər...

1967

Yarpaqları sevəmmədim døyunca,
Payız gəldi, xatırladım, aradım...
Payız gəldi, bir dənə də tapmadım...

1966

**Nənəm bir ürək bayatı apardı torpağa,
İndi bayatı bitib o yatdığı torpaqdan...
Bayatı yığmağa gedəcəyik dan sökülməmiş,
Oyanın, oyanın yuxudan!**

1966

Məndən sonralara şeir...

Qanadın yorulmasın,
məndən sonra uçan Quş,
sağlığa uçasan səni...
Məndən sonra gələn Qış,
soyuğun sünbülə dönsün,
gül kimi açasan səni.

Məndən sonra axan Su,
ruhumdan keç.
Beləcə bütöv, sağlam, duru,
Aranımdan, Dağımdan keç...
Məndən sonra gedən Yol,
Mən sənə vardım getdim...
səni başa varasan.
Məndən sonra gələn Söz,
səni aradım, getdim,
həmişə uca durasan!..

Aramızda yalan olmadı...
Biri üzündən aldı,
Biri tozundan aldı,
Özündən alan olmadı...

Məndən sonra gələnlər,
Saglıqla yaşayın,
Amma bilin ki,
Doğulan kimi vaxtın oğlu olur Adam,
Bilin ki, gedənlər də elə belə getmir,
Gedəndə də qalır Adam...

1998

Atacam özümü bir gün dənizə,
ləpələrdən tuta-tuta üzəcəm,
Üzəcəm, sahil gözdən itənəcəm,
qağayılar yorulub geri dönəcəm.
Bənzədəcəm dalğaları
balıqların buluduna,
şairlik eləyəcəm...
Havadan asılı kimi
sallayacam ayaqlarımı,
qalacam suların umuduna...
Nə tufan vecimə olacaq, nə külək,
Bilirəm, delfinlər köməyimə gələcək...

1968

Dan yeri söküləndə

bir boğçaya yığıb yuxularımı,

sizə aparacağam...

Bir-bir yozarıq...

At muraddı,

Su aydınlıq...

Tüfəng sədi,

Yol muştuluq,

Yaylıq ayrılıq...

1966

Gecənin qoynunda
tonqal qaladılar, getdilər.
Gecəyə od düşdü, gecə yandı...
İnsanlar ayılıb buna
Səhər dedilər...

1968

Bu bayram axşamı bilirəm yenə,
Boyalı, ətirli xanıma bənzər
çaxır şüşələri düşüb sınacaq...
Yenə yazıq evim, zavallı evim
keflənib səhərəcən yırgalanacaq...

1967

**Açın qollarınızdan saatları,
Qoymayın otaqlara, küçələrə.
Əqrəblər yedi vaxtı
gözümüz görə-görə...**

1968

Hər qar dənəsiylə bir söz yağacaq,
Şairlər düşəcək qarın üstünə,
Söz axtaracaq...
Qələmlərin ucunda qar göyə sovrulacaq.
Ancaq
söz tapılmayacaq...

1969

Üzdü, göz yaşında bir gəmi üzdü,
hönkürtülər oldu yelkəni.
Qovdu onu oxşamalar, ağılar...
İnsanlar ardınca verdi səs-səsə,
Üzdü, göz yaşında bir gəmi üzdü,
üzdü gedər-gəlməzə...

1968

Buludlar qəzəb içində, qorxuyla dolu
keçdi, dağları aşdı...
Çiçəklər səksəndi, çığırışdı...

O dađı görürsənmi?

Bir gün nəəə çəkəkək...

Ađlayacaq,

qayalarını gözlərindən tükəkək...

Heç vaxt o dađa bənzəyəmməzsən,

Əl çək, inadından əl çək!

Sürülər bir qab süd kimi dağlar gecənin qoynuna,
Ay batar...
Çobanlar gecəni salıb çiyinə, yatar.
İtləri bağlayarlar yuxularına...
Ay batar...
İtlərin gözlərində oyaq qalar etibar...

1970

Yaddaş cizgiləri...

Qaranlıq düşdü,
evlər sığındı ağacların daldeyinə,
itlər görməzə hürdü deyinə-deyinə...
Yumşalırdı pişiklərin yuxuları,
pişiklər özlərinə yuxu hörürdü...
Toyuqlar yuxularında darı görürdü.
Quşların yuxularısa bircə çimir,
dan yuxularını sayıqlayırdılar...
İnsanlar oyanıb işə gedəndə
quşların yuxularını ayaqlayırdılar...
Mənim də yuxularım qarışıq, qatı,
Çırpındım əlində ağır yuxuların.
Yaxşı ki, xoruzlar köməyinə gəldi,
yuxuda boğulanların...

1971

Qara Vəlinin nağılı...

Üz tutdu qayalara Qara Vəli:
-Yastıq olun, bu gecə!
Yastı-yastı qayalar yastıq oldu.
Çobanlar qayalara baş qoyub yatdı...
Arxacdan süd iyi gəlirdi,
Süd iyinə oyanmışdı,
yatmırdı çoban əppəyi.
Yuxularında obaya enmişdi çobanlar,
Oğruların ayağına dolaşmışdı yuxuların ətəyi...
Sürü Qara Vəlinin əsəbləriydi,
Dırnaqlayırdı bayaqdan Qara Vəlinin yuxusunu,
Axırda dırnaqladı oyatdı.
– Dur, otar bizi, acıq!.. - dedilər, birağızdan.
Dilə gəlmişdi Qara Vəlinin əsəbləri...
Bir sürü əsəb, qovdu Qara Vəlini düz qoruğacan...
Başladılar yeməyə qoruqçunun yuxusunu,
Qarşı yamacdaydı sürünün bir ucu.
Qara Vəli deyirdi:
–Tez olun, yuxusunu yeyirsiniz,
oyanacaq qoruqçu.
Sürü doydu, qayıtdı...

Doydu Qara Vəlinin əsəbləri,
döşənib arxaca yatdı..
Açıldı səhər,
Hələ oyanmayıb Qara Vəlinin əsəbləri,
Qoruqçu ağlayır sürünün çəhlimini keçə-keçə,
Dağlardan, dərələrdən soruşur,
– Kim yeyib yuxumu gecə?!

1968

Küçəmiz axşam içində...

Küçəmizin üstü ayılı,
Küçəmiz axşam içində.
Qədirin səsi çırpınır
“Sona bülbüllər...” deyə-deyə
ağacların saçında...

İsa Hüseyinovun uşağı
qalıb kitabın arasında,bağırır:
“-Əppək,əppək,əppək!”
Küçəmiz yam-yaş olur,
kipriyimin ucunda...

Küçəmizdə yellər əsir,
İsa İsmayılzadə “sevinc yanacaq lı maşını”
sürüb yanımdan keçir.
Sevinmək şairlər üçün deyil, ancaq,
amandı, qoymayın qəzaya uğrayacaq...!
Ramiz Rövsən sözü təmizləyir,
Alır sözün tozunu.
Görəsən, bilirmi ki,
Söz ancaq tozunu verər,
Öldürsən də, verməz özünü?!

Ərk qalasında özbaşına,
Tək,
Döyüşür, neçə illərdi
Rəsul Rza adında erkək!
Hamı dinməz-söyləməz baxır.
Mənimsə qollarım bağlı,
Mənimsə qanım içimə axır!..

Küçəmiz axşam içində,
Axşam küçəmizdə tor qurub...
Başımıza gələnləri
bircə Ələkbər Salahzadə görüb...
O da bilmir, kimə desin:
“-Axşam qondu budaqlara,
silkələyin ağacları...!”
Mən özümü silkələyirəm.
Gecə qarı kimidi, açıb
Səhərə çıxmaq istəyirəm...

1976

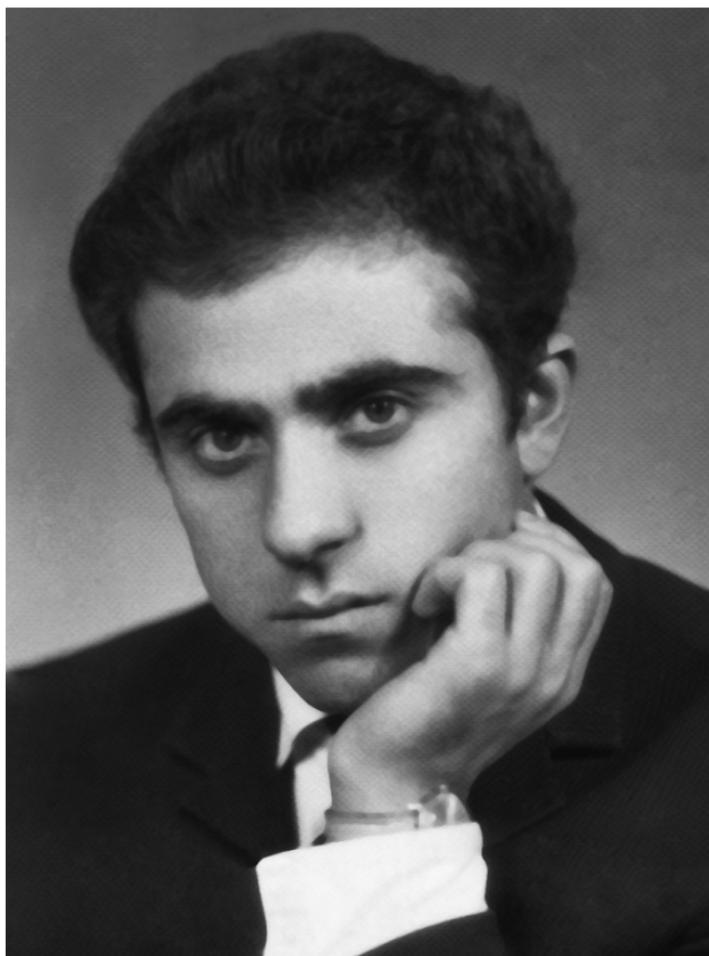

Daş yonanlar...

Günəş işə aparır bizi,
Bürküyə, ilğıma oxşayırıq.
Əllərimizdə binaların ayaq izi,
günlərdən günlərə daşıyırıq.
Nəbzimiz döyünür,
çəkiçlərin ahəngində.
Bizə boylanır pəncərələr,
qəhqəhə rəngində.
Boy atır əllərimizlə
daş bitkilər kimi beton köklü binalar.
Biz pəncərələrin sevincində,
qapıların mərhəmətində yaşayırıq.
Biz çiyinlərimizdə şəhərlərin
onurğa sütununu daşıyırıq...

1964

2-Cİ BÖLÜM

SEVİLƏNLƏRİN ŞEİRİ...

*Yüz il oldu səni sevdim, yüz il mən,
Çatammadım, get, ardınca üzülməm...*

(Sənin üçün)

Sən sözdən ucadasanmı,
Sözə gəlməz olmusan?
Dərdin ki, qapınla bir açılır,
Bəs niyə dərdə bilməz olmusan?!

Sən aha daha yaxınsan,
Ah hər şeydən durudu çünki.
Bu gündən çox, sabaha yaxınsan
Üzün sabaha doğrudu çünki.

Torpaqtək cücərməyə hazır
Çöl çiçəyitək özü olan
Nə getməyi bəlli, nə gəlməyi
Amma dərin-dərin izi olan.

Sevgisi yaylaqlar kimi ətirli,
Bəxti kədərdən, qüssədən iz-iz.
Deyilməmiş söz qədər sirli,
Deyilmiş söz qədər yiyəsiz...

Nə gözəl, nə çirkin, ruha bənzəyən,
Ruhdu, əbədi biçimdə...
Bitkilər kimi dilsizdi,
Su kimi ağrısı içində...

Sən sev, sevgi də var, sevmək də,
Dünyanın yalanına baxma.
Bizi yenə analar sağaldacaq,
Ana talanına baxma...

1997

Gəldim, döydüm qapını,
Sənə yaşıl-yaşıl yağış gətirdim.
Pilləkənlərin nə uzun imiş,
Çıxanadək qocaldım.
Döyürəm, döyürəm qapını,
Xatırla, sənə tanışdı adım.
Aç qapını, bəxtinə gün düşəcək,
Bu gün səhərəcən
Asılacaq pəncərəndən xatirələrim
Göyqurşağıtək...

1969

Başıma çəkdim Sarı Aşığın harayını,
Damcısı da qalmadı.
Barmağıma doladım küləyi,
Nə hava çaldımsa ona oynadı.

Kəndimizə yeni enən yazı da
Bircə baxmağımla içdim, qurtardım.
Bir görüş alışdı məndən aralı,
Nə qədər can atdım, əlim çatmadı.

İçimdə külək də, Sarı Aşığın harayı da
dəliyə döndü,
Məndən aralıda alışıb yanan
o görüş söndü...

Sən demə, hər şey tərsinəymiş,
Sən demə,
Sarı Aşığın harayı udubmuş məni.
Külək barmağına dolayıbmış məni...
Sonra da mən qarışıq
yağıbmış el-obanın üstünə.

Yağbmuş,
əllərim çatmamış alışıb sönən
bir görüşün xarabalığına.
Öz ağrım kimiymiş Sarı Aşığın harayı
Ona görə də
düşdüm yolun ağına...
Dilə gəlmiş kimiydi hər şey.
Külək də saçlarıma dolaşmışdı,
elə beləcə keçmişdi, Vaxt,
elə beləcə ay bacadan aşmışdı...

1968

Həsərət in haqqında nağıl...

Bütün el yeridi, oba yeridi,
Bir gün həsrətini qomarğaladıq.
Həsərət in quzuya dönüb mələdi,
Bir-birimizə baxıb ağladıq...

Hamı mənə bənzəyirmiş,
bir ağızdan dedilər:
– Gəlin bu həsrət i öldürək!..
Heç kəs köməyinə gəlmədi,
Məndən başqa kimi var,
məndən başqa kim gələcək.
Qovladıq, həsrətini qovladıq...
Atdı özünü sıldırımlardan,
Qayalar qana boyandı...
Mənsə inanmadım, dedim, bəlkə...
İçimdə ümid oyandı.

Qayıtdıq obaya əllərimizdə qan,
Gördük, həsrət in göyərir hər yandan...
Hamı kövrəldi, qərib sədi,
Hərə öz eşqindən bayatı dedi:
– Tanrının üzü dönük,
Bu gün bir həsrət öldürdük...

1970

Yağış yağır yenə,
aç yağışa hörüklərini,
saçların bir az da uzansın...
Vaxtı anlayaq dost üzü kimi,
aramızdan göy qurşağı sallansın...

Yağış yağır, bayaqdan
səni çağırıram...
Sevgilər, görüşlər su içindədi,
Öpüşlər su içində,
pıçılıtlar yaşdı...
Amma sən çıxmırsan eşiyə,
Hər şey incidir məni, ağrıdır,
Başıma yağan yağış damcıları
elə bil, daşdı...

1965

Uzadın əllərini sığındığım gecəyə,
yuxuma toxundun.
Çək əllərini, çək!
Pəncərəmin pərdələri kədərdəndi,
nərdivanım yalqızdı, minilliklərtək!..
Uzadın əllərini sığındığım gecəyə..
Bax!..
Kədərim əllərində
qara bir əlcək...

1970

Qızlar keçən kimi küçəmizdən

binalar ardınca yırgalandı,
pəncərələr sildi gözlərini,
ışıqlar yandı.

Az qaldı, qızlar da işığa qarışıb yansınlar...
Binalarımız da, pəncərələrimiz də yazıqdı,
deyin, bir az dayansınlar...

Amma sevgilər oyanmışdı artıq,
Hər anın içində bir ümid vardı...
Bilmirəm, məni də oyadacaqlarmı?!
Yox...oyatmadılar,
Ər oğullar...
hərəsi birini apardı...
Görəsən, bir də qayıdacaqlarmı?!

1965

Tanrıya şeirlər...

1

Haqdan döndüm yana getdim,
Günahsız qanlara getdim.
Aldandım şeytana getdim,
İçimdən üzüm sənədi.

Səni ruhumda gizlədim,
Bir işıq ucundan gözlədim,
Din içində din bəslədim,
Dustağam yüz-yüz sənədi.

Gizlədim yaddaşda, yadda,
Axar suda, bitər otda.
Əppəkdə, ocaqda-odda,
Yaşayan dözümlər sənədi.

Düşdüm günahkar andına,
Sığındım haqq qanadına.
Ömrü getdim ovandına,
Hayıf, yollar tərsinədi...

2.

Sirsən, varlığın sirdənmiş,
Sən, eyy, sirlərə varan, Sən.
Görünənlər nədən yanlış,
Görünməzləri görən, Sən.

Sənsən bu gün, sənsən sabah,
Belə yaxın, belə iraq...
Eey, içimi bəzəyən ruh,
Sən, ey çölümü quran, Sən!

Hər şey səndən sənə gedər,
Nə gördüm, gördüyüm hədər.
Var olan var, sənə qədər,
Anın anında duran, Sən!

Min düşündüm, bir qandım,
Gördüm, amma kor qaldım.
Özüm-özümə sirr qaldım,
Nə yapmısan, yaradan, Sən?!

3.

Çölümə çöküb qaranlıq,
İçimdə haqqın işığı.
Anlamaza bəyan olmaz,
Nə deyir mövla aşiqi.

Haqq sözdən söz alır nur,
Olanlar bir də olunur.
Hər nə var, məndə bulunur,
Dünyadı məndən aşağı.

Binadan tövbə etmişəm,
Yolu içimdən getmişəm.
Haqdan eşq alıb bitmişəm,
Mənəm bir haqqın uşağı...

1985

İnsana şeirlər...

1.

Sən ki bir nur seliydin,
İndi qanlar axır, səndən.
Üz-gözünə çıxıb kinin,
Açılıbdı paxır səndən.

Nə işdi, işin qarımaz,
Tökdüyün qanlar qurumaz,
Dünya yaranıb yarımaz,
Nə əvvəl, nə axır səndən.

Sənə kim haram buyurub,
Qanında pislilər uyuyub.
Qorxudan gözün böyüyüb,
Ruhlardı, o baxır səndən.

Nə olar, gəz, dolan, oyna,
Şükr et, otuna, suyuna...
Neyləyibsənsə, bu dünya,
Əvəzini çıxır səndən...

2.

Bir otca dəyərin yoxmuş,
Tərs alıb səndən dərs alan.
Haqqın dedikləri haqqmış,
Nə gedən bəlli, nə gələn...

Sirrin açıqdı, bilməzsən,
İmana, dinə gəlməzsən.
Hər şeyi öldürdün, ölməzsən,
Yaxşılıq, düzlükdü ölən.

İtiyin haqq itiyiymiş,
Üzün şeytan ətəyiymiş,
Doğru gülün dediyiymiş,
Sən deyən yalanmış, yalan...

1985

Suya şeir...

Mən səni indi tanıdım,
Sən Tanrıdan gələnsən, Su.
Çiçəklərlə çiçəklənən,
Güllər ilə gülənsən, Su...

Tanıdım, haqqın nəyisən,
Uca Tanrı ətəyisən...
Yaxşılar üzünün suyusan,
Pisi pisdən yuyansan, Su.

Ömürdən-gündən keçənsən,
Haqqın qapısını açansan.
Mələksən, göydən enənsən,
Düz ruhuma qonansan, Su.

Axdın tarixlər yadına,
İçimin neçə qatına.
Qurani-Kərim adına
Bölünənsən, sınıansan, Su.

Gülsən, çiçəksən yolumda,
İşıqsan, nursan önümdə.
Səndən də vardır, qanımda,
Sən də mənim anamsan, Su...

1987

Ürəyimdə nələr var...

Dindirmə uyğuludu
Bu bağçanın gülləri.
Bənövşənin yanından
Yumşaq addımlarla yeri...
O alovlu su, odlu su,
göyqurşağıdı...
ay barmağının ucunda,
ulduz səndən aşağıdı...
Yaşıl-yaşıl yarpaqlar
yaşamadığım günlərimdi.
O hovuzda çıxırışan,
qızıl-qızıl balıqlar xatirələrimdi...

Xallı qərənfilin qönçəsində bir qız yaşayır,
İçirdir barmaqlarının işığını çiçəklərə,
saçlarıyla yemləyir balıqları...
Bir divin canıdı ayaqları altındakı şüşə qırıqları...
Beləcə, gəz, dolan otaq-otaq,
Açıb qapılarını sənə qoca bir ürək.
Tələsmə, yumşaq addımlarla yeri...
Qırxıncı otaqdan baş açammazsan,
toxunma, qayıt geri...

Axtaracaqsan məni bir gün, bilirəm,
Haray salacaq qapımın zəngi...
Güləcək pəncərələrim,
Dəyişəcək divarlarımda rəngi.
“Gümüş ləyənimdə ayaqlarını yuyacam”
Sərəcəm qədəmlərinə
Divarlarımdakı mənzərələri.
Bütün şəkillərim qulluğunda duracaq!
Bilmərəm nə vaxt, amma olacaq!
İndi toz basıb gümüş ləyənimə,
Şəkillər yuxularımdan asılı,
Hamısı yaşından qoca görürkür.
Qar yağır divarlarımdakı mənzərələrə,
Çiçəklərin boynu bükülür...
Uzaq, çox uzaq...
Bilmərəm nə vaxt, amma olacaq.

1969

Gəl...

Yaz dolandı, yenə gəldi,
Sən də gəl!
Dinsizlər dinə gəldi,
Sən də gəl!
Üstümə qayıdır hər şey,
Sən də qayıt!

Dünənki günlərdi yaşadığım,
Ağrılarım həmin ağrıdı...
Sevinmək yalan, dərd doğrudu.
Biri gedir, biri gəlir,
Sən də gəl!

Qazanc adında bir tək dərdim var,
O da sən varsan deyə...
Sevinc gedir, dərd gəlir,
Sən də gəl!
Üzümə gəlir qapılar,
Sən də gəl!

Görürsənmi?
Vaxtsız getsə də, vaxtında gəlir
qış da, payız da, yaz da...
Yubanma, gəl!
Məni görməyəcəksən onsuz da,
Amma gəl!

1997

Səni gözləyim deyə ağaca döndüm,
ağac axı heç yana gedə bilmir...
İndi ağacam yolun üstə,
Amma heç fərq etmir,
İstər mən olum, istər ağac,
ayrılıq hər yerdə bir cür yaşanır...
Səni tapım deyə,
bir dağ çayına döndüm,
Çırpıb özümü daşa, qayaya
səni axtarıram...
amma yollar uzanır, mən azalırım.
Ən anlaşılanı ağrıdı, dərddi,
ağrı kimi gözləyirəm səni.
Üfüqlərə yapışmış kədər kimi,
Bütün pəncərələriylə yollara baxan
şəhər kimi
gözləyirəm səni...

1968

Şəhər nağılı...

Bir gün görün noldu?
Bir gün şəhər mənə vuruldu...
İlk görüşə çıxdıq, girdi qoluma,
(Neçənci sevgisidi, yazıq mənim halıma)
Şəhər girdi qoluma,
küçələri yaşdı, ayaqları sürüşür,
Bu necə görüşdü,
kimdi qolumdakı?
Hamı baxıb gülüşür...
Endik dəniz qırağına,
ayağımızı sulara salladıq.
Elə orda, ulduzların altında
əhd-peyman bağladığ.
Sonra öpdüm şəhərimi,
öpdüm, sevdim, oxşadım.
Kimin nəyinə gərək,
Bir gün necə yaşadım...

1970

Sehrin üstündədi hələ,
Qeybdənmi dərdilər səni?!
Uca Tanrı çiçəyitək
Mənə göndərdilər səni!

Yarpağın şehlidi niyə?
Yoxsa tuş oldun sevgiyə?!
Sirrin açılmasın deyə,
Çiçəyə döndərdilər səni!

Mövlud yatmışdı, ayıldı,
Sirləri yenidən duyuldu.
Könlümün qanı yuyuldu,
Könlümə sərdilər səni!

1998

8 Marta şeir

Yuxudan oyandı 8 Martım,
Güzgüləndi, ətirləndi,
saçlarını daradı.
Saçları ogünkü arzum idi...
Hər yandan işıq yeriyirdi çiçəyə, ota,
Bir yeni Günəş doğmuşdu 8 Marta...
Hər şey səfər üstəydi.
Biz də gəzməyə çıxdıq...
Gördüm bütün küçələrdə 8 Mart,
Saçları arzu, gözləri xumar,
yaraşığı, bəxtəvər.
Dostlarımın qolunda üfüqləri dolanır...
Nə ayrılıq var, nə kədər, nə dərd,
Baxdım, sevindim...
Dedim,
saçları arzu olanım,
gözləri xumarım, 8 Martım,
Gəl sənə dondurma alım...

1971

Metroda ayrılıq...

Əl edə bilmədin ardımca,
Torpağın qoynunda gözdən itdim.
Bilirəm, ağlayırdın,
başım üstə göz yaşını hiss etdim...
Deyirdin, unutmaq asandı,
istəsən, unuda bilərsən.
Əgər torpağın bağrından
Duyuramsa göz yaşını...
Söylə, necə unudum?!
Amma bitəcəm bir gün göz yaşına,
ağla-ağla buludum...!

1968

Bir dəfə sizə gedəcəm

Əlləri, ayaqları peşiman.

Otaqlar pərdəli gözlərini silib

mənə baxacaq.

Pəncərələr dibçək çiçəkləriylə güləcək.

Küçənizdəki ağaclara salam verəcəm,

yarpaqlar sevinəcək.

İtiniz tanıyıb məni donub qalacaq,

yandıracaq qəlbimi gözlərindəki kədər.

Sayacam nərdivanınızı, bir, iki, üç,

minə qədər...

Ürəyimin döyüntüləriylə

döyəcəm qapınızı,

səni çağıracam.

Sən qapını açacaqsan ki, yoxam...

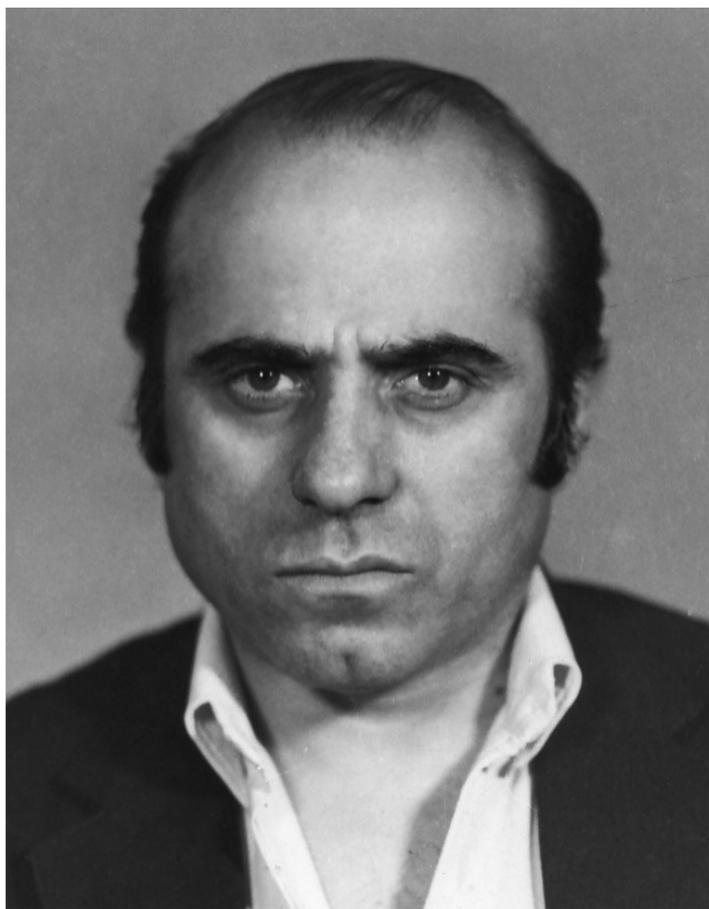
1964

Bir qatar keçəcək şəhərinizdən,
Keçib həsrətindən
xatirələrini dağıdacaq...
gedəcək başı alovlu, qəzəblə bağıracaq...
dolaşacaq təkərlərə hönkürtlərin...
Bax, mən də o qatar kimi keçəcəm şəhərinizdən.
Boş yerim olmayacaq, ancaq
Pəncərələrimdən yüz göz boylanacaq...

1969

3-CÜ BÖLÜM

ADDAMAC...

*Bilin ki,
Doğulan kimi vaxtın oğlu olur, Adam,
Bilin ki, gedənlər də elə belə getmir
Gedəndə də qalır, Adam...*

Bu yol gedənə oxşamır,
Dönür-dönür gəlir elə.
Vətən vətənə oxşamır,
Bayrağı yellənir elə.

Söz artıq heç nəyi demir,
Beləcə, keçmədə ömür...
Ürəyimə nəsə damır,
Ruhum səksənir elə.

Görən, haqdanmı buyruqdu?
Hara baxıram, quyruqdu,
Vaxtın da ağzı ayırıqdı,
Udanda dincəlir elə.

1992

Bildinmi, hara gedirsən?

Bilsənə getdiyın yolu!
Gedənlər qayıtdı gəldi,
Gəlsənə getdiyın yolu!

Doğanaq keçər örkəndən,
Könül durular çirkindən,
Bu izdən, yoldan, ərkandan
Silsənə getdiyın yolu!

Oğullar bilə borcunu,
Sağ əlin sola borcunu,
Gəl, qaytar yola borcunu,
Görsənə getdiyın yolu!

Çək köçünü daha, döndər,
Ucuzları baha döndər,
Üzünü sabaha döndər,
Öpsənə getdiyın yolu!

1992

Quba şeirlərindən...

Yuxuda gördüm Qubanı,
küçələri yellənçək.
Üstündə çəni, dumanı,
ovcunda çiçək...
Yuxuda gördüm Qubanı,
əl verdim qayasına,
əlimi sındırdı.
Gün doğdu alma ağaclarından,
yuxumu yandırdı...
Qudyalçay aşdı-daşdı,
apardı sellər yuxumu.
Səhər yarpaqların üstündən
dənlədi sərçələr yuxumu...

1970

Yerfi...

(Vaqif Əlixanlının kəndi üçün)

Yerfi səndən çox uzaq,
Yerfi məndən çox yzaq.
Qaldıq dağlar başında,
Tonqal qala qızınaq...

Bir göyərçin al,
Kəndə məktub yaz,
göyərçinlə yola sal...
Yollara ümid olma,
Yollar Yerfiyə çatmaz.
Ya da
Yerfi xalçaları qatarlananda
bir xalça tutaram, minib gedərik...
Yerdə sel aparan bənövşələri
göydən görərik...
Darıxma, yaz gələr, qar əriyər,
Çatar körpü körpüyə...
Ağlama, balaca Vaqif,
Səni apararam Yerfiyə...

Kim dedi, Yerfini saçlarından asıblar,
ağlama yalandı.
Şahdağından asılan
bilmirsənmi, yollardı...
Gələnini gözləyir səssiz-səmirsiz...
ağlama, balaca Vaqif,
Burdan Yerfi görünməz...

1969

Yazın ilk günü

düzə çıxdı quzular...
Suyu görüb duruxdular,
Qarı görüb qorxdular...
Çəmənliyin ətəyində
tala-tala qar göründü,
Quzuların dırnağıyla
yaz yuxusu süründü...
Sonra quzular taladan
bir parça may ayı tapdılar,
otladılar may ayını...
Toran düşdü obaya.
Beləçə axşam qayıdırdı
quzularla mələyə-mələyə...

1966

Bir göyərçin uçdu bir kəndin üstdən

Axşam toranlığı qanadlarında...
O kəndə heç sənin xəyalın yetməz,
o kənd bir ada...

Bir göyərçin uçdu bir kəndin üstdən,
O bir ağ xəbərdi mənə çatası.
Hey uçar, amma mənzilə varmaz,
qədərə-qismətə yazılan yazı...

Bir göyərçin öldü bir kəndin üstdə,
Kiminsə qəlbində bir xəbər öldü...
Xəbər gətirdilər bir gün qarıma,
mənim deyildi...

1967

Durna qatarına şeir...

Qaytarın durnaları, qoymayın getsin,
Məni də aparırlar qanadlarında...
Saxlayın durnaları,
yeni yazılarım var fəryadlarında.
Yenə keçib gedirlər
alma bağlarının üstündən.
Xəbərləri varmı görən,
bu yolların tərsindən?!
Gəlin, siz Allah,
durnaları qaytaraq...!
Bəlkə, bir də qayıtmadılar,
aylara, illərə etibarmı var?!
Onlar durna deyil,
bizim obaların uşaqlarındı.
Ay Adil, ay Əjdər, ay İsa qayıt,
Qayıdın, yollar dolu yağdı...

1967

Bağımızın nağılı...

Hasarımdan bir əl aşdı,
Düşdü bağımi dolaşdı.
Almalarım çığırışdı,
Yatdım oyanammadım...

Hasarımdan bir əl aşdı,
Gül ağacına dırmaşdı.
Cevizlərim qaqqıladaşdı,
Yatdım oyanammadım...

Hasarımdan bir əl endi,
Qızılgül yanırdı, söndü.
Narlarım yuxuma girdi,
Nə dedi anlayammadım...
Üzümlərim oxudu,
Biz biz idik,
otuz iki qız idik,
Bizi üzdülər,
bir uzun yola düzdülər...
Əl idi, ayaq idi hər yan,
Oyan, ay qardaş, oyan...

1968

Uğursuzluq...

Bu necə gediş idi, bağlandı yollar,
Necə gediş idi,
atım kəməndə düşdü, öldü fillərim,
qana qərq oldu xanalar.
Bu necə gediş idi, toplarım susdu,
son vida oxlarım atıldı,
Vəzirim xain çıxdı, satıldı...
Qırıldı, qalmaqad piyadalarım.
Ağların qələbə mahnısı altda
İndi intihar edəcək şahım...

1968

İki dağın bir mahnısı...

Başı qara buludda,
Qayaları bıçaq-bıçaq.
Zirvəsi qar qardaşım,
Gəl qoşulaq qaçaq...

Balaca, xırda təpələr
Ayağımız altda qalsın.
Keçib gedək, obalar
ardımızca ağlasın...

Oxusunlar hərdən-hərdən,
bu dağlar ulu dağlar..
Gedək, çobanlar itləriylə
bizi yadında saxlar.

Zirvəsi qar qardaşım,
Gəl qoşulub qaçaq.
İri, azman gövdəmizlə
Sərhədlərdən yol açaq.

El-obanın yaddaşında,
elə dağa oxşarıq.
Qürbətə dağ dözəmməz,
görək necə yaşarıq...

1970

Tut ağacının nağılı...

Bir tut ağacım var
kölgəsi əzik.
Oğrudu, əlindən bezmişik.
Hər gecə çıxıb həyətimdən,
Dırmaşır qonşunun tut ağacına,
yeyir tutunu...
İlişir qonşu qızın yuxusuna.
Qışqırırlar:
– Tutun onu, tutun onu!
Yedi, taladı, bağların tutunu!
Hay düşür obalara, hamı oyanır,
Qapılar açılır, işıqlar yanır.
Tuta bilmirlər tut ağacımı,
Qayıdıb həyətimə yerindəcə dayanır.
Açılır səhər,
Yenə ağacımın əzik kölgəsi
sərilir həyətimə.
Danlayıram tut ağacımı,
Axşama kimi başım üstə deyindir,
“Anladım”, deyir,
Amma gecə düşən kimi
Yenə bildiyini eləyir...

1969

Külək...

Sındırdı pəncərəmi, ağaclarımı lüt qoydu,
Getdi yarpaqları alıb çiyinə,
Küçələrimin dərisini soydu...
Mindi dənizimin dalğalarına, çapdı,
Nə gizlətmışdimsə hamısını tapdı.
Neyniyim,
yaşamağa təzədən başlayam gərək.
Bu günümü də beləcə,
alıb apardı külək...

1969

(Tələbə yoldaşlarıma)

Uzaq bir dünyanın yaşıllığında,
Pəncərəsi günəşli otağım.
Qərrib axşamlara dağılan qayğım,
Sizə bir gün qonağam...

Bir kənd məktəbindən asılan işıq,
Yarpaqdan yarpağa qonan ümidim.
Axşam düşdü, şəhərimi
Sizə bənzətdim...

Ormandan ormana dolaşan izlər,
Küləksiz, tufansız susan dənizlər,
İndi sonsuzluğunuzda əriyirəm,
Əlimdə mavi dalğanız,
ardınızca yelləyirəm...

1969

Bir nağıla düşmüşəm,
Güloğlanı, Məlikməmmədi səsləyirəm.
Duz basmışam yarama,
gözləyirəm...
Keçib gedir üstümdən
Sirlə dolu gecə.
Div gələcək indicə...

1965

Apar məni, atım, apar,
Doğrayaq kəmənd kimi
dağlara dolanan yolları.
Dara üfüqləri dırnaqlarınla,
Süpür yalmanınla buludları.
Yağsın nallarından mübarizə notları.
Apar məni, apar,
Eey, köksünə sığındığım etibar!
Keçək Çənlibeldən, Çəmənlibeldən.
Qurtar məni təkərlərin əlindən.
Qızıl yalmanlım,
Yel ətəklim!
Apar məni, alma gözlüm,
Qız birçəklim!..

1968

Ləpələr...

Dənizi dolaşar, dəniz ördəkləri tək,
Qırpınar dənizin kirpikləri tək.
Küləklər darayar dənizin saçı kimi,
Açılar qarşında Tanrı ovucu kimi.
Dan yeri sökülər, dənizə od düşər, alışar,
Ləpələr gəmilərin ayaq izinə qarışar.
Beləcə, keçər, gedər gəmilər...
Mən sahildə dəli kimi qışqırıram,
Hardasan, eey, dəniz küləyi,
Gəl, qırılıb qalmadı ləpələr!

1966

Bizə bənzər ağacları Bakının,
Bizə bənzər yarpaqları pərişan,
Başı üstdən duman aşan, çən aşan.
Sözlə dolu kölgəsindəki kədər,
Bizi kimi görüşə, salama hazır,
Bizi kimi gələnə-gedənə əl edər.
Başı üstdə ıldırımın xəyalı,
Bizə bənzər budaqları yuvalı.
Saçlarında salxım-salxım pıçıltı,
Eşidən yox, duyan yox, dillənər hey, dillənər.
Bizə bənzər ağacları Bakının,
Bizi kimi küləklərin qoynunda yırğalanar, yellənər...

1969

Soyuq dəyər laylalara, ana,
çağır beşiyimdə yatsın.
Qaldır məni, əllərim laylalara çatsın.
Qoşulum laylalara, gedim, böyüyəndə gələrəm,
Laylaların da dili var, o dili də bilərəm.
Kim deyir ki, laylalar gözə görünmür,
odu, başım üstə uçurlar.
Laylalara da süd ver, ana, laylalar da acırlar...

1970

Yağış istəyirəm,

İstəyirəm, balıq kimi islanım.

Bir iz qalmasın kədərimdən, qəmimdən,

Kədərimi yağışla yuyum...

Göz yaşları gözlərimi yandırır,

Yağış damcılarıyla ağlayana oxşayım.

Yağışda soyuyum, uyuyum.

Hər şey yağış istəyir –

Mən də, otlar da, çiçəklər də.

Beləcə, göylərə baxa-baxa qalmışığı səkilərdə...

1968

Lal şeir...

Bir lal şəhər..
Yalayır sahillərini lal dalğalarıyla lal dəniz.
Bir lal şəhər...
Küçələri, maşınları lal,
Göyləri ildırımsız, gülüşləri qəhqəhəsiz...
Çiçəklərinin, qızlarının yaraşığı lal,
Yuxulara, duyğulara bükülü...
Salonlarda əllərin,
Küçələrdə ayaqların səsi ölü...
Beləcə, lal şəhərin lal küçələriylə yol gedirəm mən,
Lal əllərimlə özümə dirijorluq edirəm mən...

1967

Gecə bayırda qaldı...

Gecə bayırda qaldı,
soyuqdan donacaq,
söndürün işıqları, gecə yanacaq...
Biz gəldik, gecə bayırda qaldı,
İndi yurd yerləri boşdu,
yaylaq daşları daşdan ağır...
Gecə tək qalanda
canavarlara bükülüb yatır...
Yağışlı, çiskinli bir gecə
Biz gəldik,
sən baxma yağışına, keç
gecənin bu başından o başına...
Bir azdan belə olacaq...
Canavarlar oyanacaq,
tutacaqlar gecəylə əl-ələ,
oğurluğa gedəcəklər.
Yarışacaqlar obaların ətəyindən,
Yuxular dartılacaq.
Güllə açılacaq birdən,
Gecə qana boyanacaq...

1973

Kor Ayişənin gözləri qapıları dolaşır,
Kor Ayişənin gözləri suya yıxılır,
çarpayıdan aşır...

Kor Ayişənin gözləri
corab kimi qaranlığı hörür...
Kor Ayişənin gözləri heç nə görmür,
yalnız səs görür...
Aysız, ulduzsuzdu,
Çat-çat olmuş torpaqdı, susuzdu...
Səhərdən axşamacan əl ağacından asılır,
Asılır, asılır, yorulur...
Özyanından tez-tez kişi səsinə vurulur.
Kor Ayişənin gözləri iki qanlı muncuq,
yaddaşından asılmış...
Kor Ayişənin gözləri ərə getməz ancaq,
Bu da belə yazıdı, taleyinə yazılmış...

1968

Bir şeirin sevinci...

Bir pəncərə açıldı bəxtimə,
Duyğular qoynunda yuyuldum.
Bir pəncərə açıldı bəxtimə,
Başımı günəşin üstünə qoydum.
Bir sevinc nəğməsi oldum,
Səpələndim küçələrə.
Oxudular məni, çırpdılar pəncərələrə.
Çilik-çilik oldum sındım.
Hərə bir damcı götürdü məndən,
Ürəkdən-ürəyə qondum,
Qarıxdım yarpaqların səsinə...
Qulaq asın, dinləyin,
Bir yaşıl dünyada, bir ağac altda
Kimsə pıçıldayır məni sevgilisinə..

1969

Qoşma...

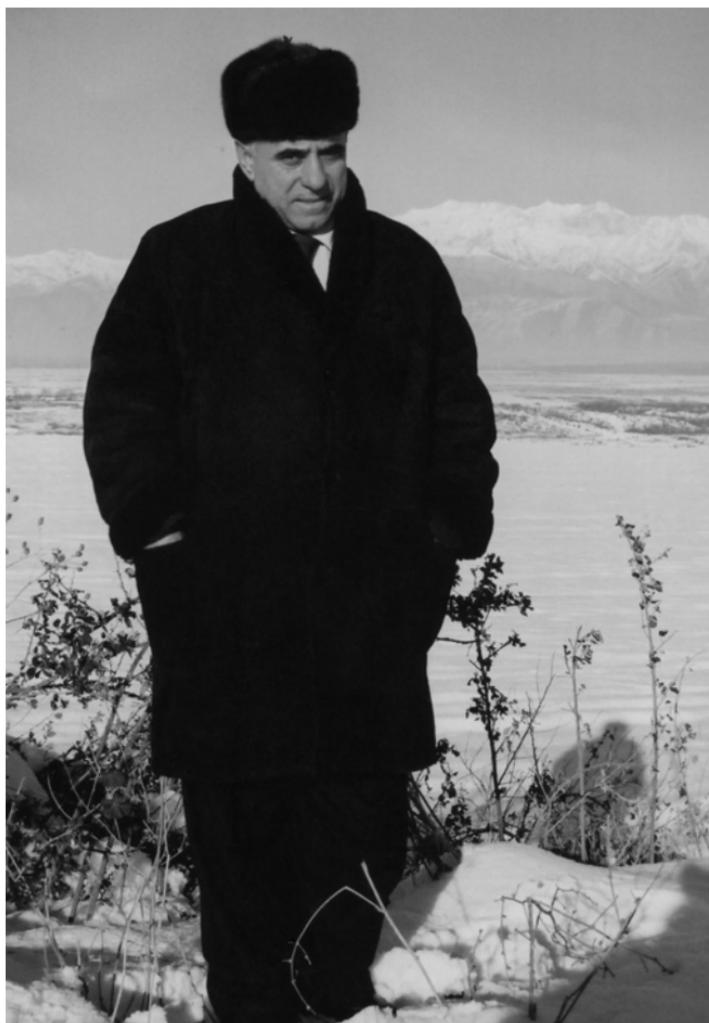
Aldılar əlimdən sazımı,
saldılar qıfilbəndə...
Tufarqanlı Abbas, özünü yetir,
yamanca düşdüm kəməndə.

Başıma gələnləri Qorquda de,
Bəlkə, bunları gəlib qorxuda, de...
De ki,
Əsir-yesir oldu sözün əsgəri,
Soruşublar, bilməyib gəldiyi yeri.
Hər yana car çək, tap Ələsgəri,
Gəlsin, qaytarsın özümə sazımı...
Sazsız mənim üzüm gülməz...
gəldiyi yeri bilməyən
getdiyi yeri bilməz.

Tufarqanlı Abbas, tanı onları –
Divarıqanlı Mövlud,
Divarıqanlı İsa...
Deyiləsi söz çoxdu,
Nə isə...

1969

4-CÜ BÖLÜM

YARPAQSIZLIQ...

*Vətən içində vətən yurdum,
Səni ellərə verdim
Özümə kəfən yurdum.*

Ev ruhları

Tələbə vaxtı indiki Ermənistan ərazisindəki Qaraxaç (Qarakas) yaylarından yazdığım yazını itirmişdim. İyirmi-iyirmibeşillik bir keçmişdən ürəyimə yazının nisgili sızırdı... İmkan düşdükcə axtarırdım. Axır ki uzun illərdən sonra tapdım. Xeyli vaxt keçmişdi, içimdə də, çölümdə də çox şeylər dəyişmişdi, amma yazıda toxunduğum dərd dəyişməmişdi; dərd dərdədi, dərdin ağrı- qarası olmur, təzəsi- köhnəsi olur...

Bu köhnə dərdin bugünkü, yəni təzə havasından da çilədim bir az, bir də adını dəyişməli oldum. Əvvəlki adı “Evimiz haqda nağıl”dı.

O vaxtlar, yəni 1960- cı illərdə yaşadığım ağrıya belə bir ad qoya bilərdim; “... nağıl...” 1990- cı illərdəsə düşündüklərimin, məni ağrıdan düşüncələrin nağıl olmadığını anladım. Nə isə... yazını dönə-dönə oxudum, torpaqla, yurdla bağlı bu dərdlər, bu sıxıntılar çox tanışdı...

Dərdin tanış gəlməyi necə olur?!

Yəni dərd ağrısıyla yada düşər, dərdi ağrıyla tanıyarlardı. Bu ağrını da tanıdım, bu dərdin də kökü tanışdı. Ağlım kəsəndən bəri göy-

nərtisini çox yaşamışam. Bu, yurd ağrısıdır. Ağrını içimizdə gəzdirə-gəzdirə qorxaqlıq deyim, kütlük, köləlik, ürək açıqlığı, yoxsa adicə, əh, deyim, əh, deyirəm... -Əh,- dedik, yurdlarımızı, torpaqlarımızı itirdik, yurdlar yağılara qaldı.

Bizim xasiyyətimizdə- xarakterimizdə köləlik çalarları yoxdu, kinsiz-hikkəsiz, nifrət etməyi, bicliyi, şeytanlığı, ara qarışdırmağı, alt-dan- alt-dan birləşməyi, iş görməyi bacarmayan xalqıq. Nə dedilər, inandıq, hara dedilər, üz tutduq, "...yalan aparar, qaytarmaz..." Biz belə qayıtdıq. İtkilərimiz böyük, qazandıqlarımız az, əli boş, düşüncəsi qanlı...

Beləcə, 1967-ci ildə yazdığım yazını 1993-cü ildə "Ev ruhları" adıyla bir də işlədim, Sizə təqdim etməyi gərəkli bildim...

...Şəhərin uca binalarının arasında heç nə anlatmayan, heç nə deməyən bu səs-küyün içində yığılıb, sıxılıb bir qırıq olmuşam; kəndimizi xatırlayıram. Kəndimizin kişiləri bircə- bircə evlərinin görünüşündə-görkəmində gözlərimin önünə gəlir... Bu, mənim uşaqlıq xasiyyətimdi: evi yiyəsinə oxşadıram, hələ ayaqqabılarını da... Gerçəkdi hər halda, boş yerə deməyiblər ki, mal yiyəsinə oxşayar.

Kəndimiz gözlərimin önündədi, darıxa-darıxa, qərubsəyə- qərubsəyə evimizi xatırlayıram. Atam davaya gedib, qayıtmayıb. Atamın üzünü görməmişəm, ona görə də evimizi babama oxşadıram...

Babamın üzüylə üz gətirən,
otu, çiçəyiylə söz gətirən,
suyu, bulağıyla göz gətirən,
kökü içimdən bitən yurdum.
Ağ qarda – göy buzda itən yurdum,
yumdum gözlərimi, səni gördüm...
Dağların ucalığında,
suların aydınlığında,
yemlikdə, yarpızda qalan,

Vətən içində Vətən yurdum.
Səni ellərə verdim,
boyuma boz ip ölçəsən,
özümə kəfən yurdum...
Yerişim qədər önümdə,
qanım qədər dərinədə olan.
Görməyim qədər çölümdə,
özüm qədər məndə olan.
Qurdların səsiylə ulayan,
yuxularımı, ruhumu dalayan,
teleqraf telləriylə göynəyən,
sularıyla qaynayan,
yelləriylə ötən yurdum...
Su üstündə sındırılmış sənəyinə,
əmcəyi kəsilmiş inəyinə,
qapında yiyəsiz ölən itə,
yəhərsiz, yüyənsiz qalan ata,
döşündən əmdiyim südə
And olsun!
Nəvəmə, nəticəmə,
kötücəmə, iticəmə,
yeticəməcən uzansam da
sənə çataram...gözlə!

O yumşaq, o sərt,
o mübarək torpağına
bükülüb yataram...gözlə!

Hər axşam nərdivanımızla
yol qırağına çıxır evimiz,
tüstü əlini uzadıb göyə,
yollara baxır evimiz...
Səsim yox, sorağım yox,
dayanıb yol qırağında gözləyir...

Bir gün evimizlə ələ- ələ tutduq,
-Ya lələ,- dedik, getdik
kəndimizdən.
Bütün ağrıları, ayrılıqları unutduq.
Evimiz yol boyu bayatı dedi...
Sözləri nəmliydi.
Bu quyruğu uzun dünya,
yalmanı, yallığı qızıl dünya

gəlimli-gedimliydi...
Otu bitirdi, suyu axırdı yenə,
gedənin dalınca, gələnin yanınca
baxırdı yenə.
Yenə yaxşını pisdən irdələyirdi,
pislər qalırdı yenə, yaxşıları
dənləyirdi.
Qazanı qaynamış kimiydi,
dünyanın,
əppəyi bişmiş kimi...
Minillik söz vardı dilinin ucunda,
eşələnib özünə yer eləyirdi
qırt düşmüş kimi...
Cücə çıxaracaydı.
Hər cücə bir baş daşının
yanında durub adam çağıracaydı...
Hələlik dərə xəlvətədi, tülkülər bəy,
Yurdda kölgələr qaynaşırdı.
Soy- soy olmuşdu, toy- toy,
yel vururdu, yengələr oynayırdı...
Biz evimizlə tutduq əl- ələ,
– Ya lələ, – dedik,
çıxdıq kəndimizdən...

Dünya böyük bir oyundaydı,
İrişə-irişə alıb aldadırdı yenə,
gün bir çatı boyundaydı,
xoruzların beli boşalmışdı,
adamları banladırđı yenə...

*Gəldiyimiz yeri unuda-unuda, getdiyimiz
yerdən qorxa-qorxa, az getdik, uz getdik, tərs
getdik, düz getdik, rast gəldik Qarakəlləoğ-
luna. Bura qançanağı ...*

Ağrıdağdı...

Qarakəlləoğlu qoyun otarırdı bizdən aralı,
Qoyun deyildi otardığı, ağırlarıydı,
Sərmişdi güneyə ağılı- qaralı...

Evimiz onu səslədi:

–Yurdun qaz örüşüymüş, Qarakəlləoğlu,
yol azığın yoxmu?

Yerişin ördək yerişiymiş, Qarakəlləoğlu,
yaxının, uzağın yoxmu?

Oturdun nə anladın, dağılmışın oğlu...?!

*Sazla dediyimiz kimi, sözlə də dedik. Dedik:
-gəldiyi yeri bilməyən, getdiyi yeri biləirmi?
Hardan gəldiyini niyə bilmirsən bə? Ağlaya-*

*ağlaya daşlara nə yazırdın iki min il qabaq
Gün Təkin adında... Öz yazdığını özün niyə
oxumadın, ay daşlara dönmüş, ay yıxılmışın
oğlu? Gəldiyin yollar, qoyduğun adlar dəyiş-
mədi, sən niyə dəyişdin bə? Götür tütəyini, bir
hava çal. Qarakəlləoğlu güldü:*

– Yenə hara belə,- dedi,-ay saqqalı çal, saçı çal?
Uşaq şəhərə gedir,-dedi, evimiz,- yola salıram.
Qarakəlləoğlu bir hava çaldı,
Evimiz birdən- birə döndü yumağa,
Gözümün önündəcə qocaldı...
Tütək ağladı, elə bildim, mən ağlayıram...
–Aslanların mahnısını bilirsənmi?-soruşdum.
Gözləri yol çəkdi, Qarakəlləoğlunun,
qoyunları ayaq döydü,
quzuları mələdi.
Aşağıda səhənglərini qoyub
oynadı qızlar...
Evimiz onlara əl elədi.
Tütəyin səsi
qırdı pencəyimin düymələrini,
açıldı döşlərdə çiçək- çiçək...
Evimiz dedi:
– Niyə qırdın düymələrini,
şəhərdə sənə soyuq dəyəcək...

– *Az getdik, uz getdik, yenə dərə-təpə düz
getdik. Getdik bir dəyirmanə çatdıq...*

Qazılıq dağından azca aralıydı,
Bir dəyirman, divarları uçuq, yaralıydı...
Sak Mödü dən üyüdüdü,
dən deyildi, dərd idi,
ət kimi çəkib, dən kimi seçib dərdini üyüdüdü,
dərdi ağı, qaralıydı...

Evimiz dedi:

– Nə üyütdüyünü bilirsənmi, Sak Mödü?

Dərd dərdədi, dərdin ağı, qarası,
qanlısı, qansız yoxdu.
Sən dərdi dərdənmə seçə bilərsən,
başına gələnlər haqdandı, haqdı.
Bir vaxt ki özünə dərd əkərdin,
özün əkdiyindi, biçə bilərsən...
Bu çarx qana dolanır, Sak Mödü,
Dərdə su olmaz, qanlıdı, qanlı.
Ah-fəğan tutubdu dörd yanı,
dərd də canlıdı, canlı...
Niyə daş atdın qardaşına,
yağı ki doluydu?
O yol ki getdin özbaşına,
şeytan yoluydu...

Bu qanın üstündən keçmə,
tapmazsan yurdunu daha.
Dərdi qanlıya qansıza seçmə,
üyüt, üyüt dərđini daha...
Eey, özünə yağı, yadlara qul,
bilirsənmi hardadı yurdun?
Axtar, ancaq özündə bul,
Qanına gedən yoldadı yurdun...

*Gəlib Sak Mödünün çənəsinin altını kəsdir-
dim, hara baxdığı bilinmirdi. Deyilənləri eşit-
dimi, eşitmədimi, nədisə bir əldən dəyirmanın
dənciyinə atırdı. Barmaqlarının arası qanlıy-
dı, dırnaqlarını gəmirib yediyindəndi yəqin.
Bir də soruşdum:*

– Aslanların mahnısını bilirsənmi?
Sak Mödüyə noldu, birdən-birə?
...Off, əzəldən sür- sümükmiş demə,
vaxt ötdü, quruca sümüyü qaldı.
Yoxluqdan asılmış bir tükmiş demə,
dünyanın tozuna yüklənib qaldı...

*Getdik, gördük balaca bir qız yolda bardaş
qurub, beşdaş oynayır.*

Ağ daş, qara daş,
Allah mənə bir yoldaş...
Gülüşü ölmüşdü dodaqlarında,
özündən aralı gülümsəyirdi.
Qəbri asılmışdı ayaqlarından,
ovcuna hovxururdu, üşüyürdü...
Kölgəydi başındakı, saçları yoxdu,
biz yalandıq, O, haqdı...
Əlləri cənnət quşu kimi ötürdü,
çiçək qoxusu gəlirdi nəfəsindən.
Gözləri də yoxdu,
aylı bir qaranlıq baxırdı gözlərinin yerindən...
Ah, bu hancarı duyğudu ki,
nə qalan yaddadı, nə ölən...?!
Ay evim, ay lələm, ay başına dönüm,
beləmi olurmuş haqdan gələn?

*Evimiz dedi, Sak Mödünün qızı Tutudu. Bu
öləndə sən uşaqdın. Sözlə dediyini sazla da
dedi:*

Bir qara dam vardı, içində Tutu –
böyüdü, Mödünün əlindən tutdu,
-Akka,- dedi, ayaqlarını yudu...

Çəliyi çiçək-çiçək çiçək açdı əlində.
Bir qara dam vardı, içində Tutu,
bir çimdik səsdən də yırğalanırdı,
hərdən səslənirdik, dar ayağında
bir azca da döz, o ki, dözmüsən,
günaha batarsan qoca çağında.
Deyirdi, ürəyimi tutub yıxılacağam,
Tutunu qurtarın, nə qədər sağam...

*Bir gün hay düşdü ki, Sak Mödünün evi
yıxılıb, Sak da Tutu da altında qalıb. El yeridi,
onları torpağın altından çıxartdı; Tutu
ölmüşdü, Sak Mödü yox...*

Üzdü göz yaşında, üzdü bir gəmi,
qovdu onu oxşamalar, ağılar,
hönkürtlər oldu yelkəni,
insanlar ardınca verdi səs- səsə.
Bir soluq nəfəstək gedirdi Tutu,
Üzürdü gəmiylə gedər gəlməzə...
Başımızı qaldırdıq ki, Tutu yoxdu. Bizdən
aralı bir uşaq gülümsəyirdi. Evimiz soruşdu:
–Kimin qızısan?
–Qız deyiləm, oğlanam,- dedi uşaq.
–Qarakəllənin oğluyam...

– *Ay, batała qalsın, Qarakəlləoğlunu, qoyun otarmaq deyil onunku, özünü otarmaqdı. Şəhərdən küsüb, kənddən niyə küsür, deynən qayıtsın kəndə... Beləcə,*

Orda ayladıq, illədik,
burda iclaslar dinlədik,
onu orda soyub,
bunu burda döyüb,
yersizi yerlinin yerinə qoyub,
əlimiz tükələnənəcən,
ətimiz tökülənəcən,
içimiz kirlənənəcən aldıq verdik,
qapını bağladılar, bacadan girdik,
ayağı başda, başı ayaqda gördük,
axşamnan yerihə- yeri,
səhər hamıdan geri,
əlimizdə ikinin biri,
atdıq atana,
durguz yatana,
günaha batana,
evindən itənə,
oba satana,
aftafa tutana

dəyə-dəyə gəldik, bir kəndə çatdıq...
Yolsuz- yolağasız bir kənddi,
ölüsü dirisindən çox.
Beş evi vardısı, min qəbri vardı,
xırdası irisindən çox...
Nə gerisi bəlliydi, nə irəlisi,
min ağıllısına dəyərdi bir dəlisi.
Hamının buynuzu vardı, amma içəridə,
nə ərsizdilər, nə ərdə.
Düz oturub əyri qandırandılar,
nə od vardı, nə ocaq,
yalan yandırandılar...
Bir-birini suya aparıb
susuz gətirirdi.
Torpaq yalançı olmuşdu,
yalan bitirirdi...
Yellənçək asılmışdı içlərindən,
şeytanlar yellənirdi.
Erkəklər dəmlənə- dəmlənə enlənir,
Dişilər güllənirdi.
İtləri vardı, süfrə başındaydı,
qızları qeybətdən qarı yaşındaydı...
– Var olmayasan səni, belə kənd!...
Qum kimi qıvrılasan,

saman kimi sovrulasan,
sümükdən ayrılasan!...- dedi evimiz.
Ocağın sönər,
dibin görünər.
Çörək tutar səni,
oğlun atar səni,
qotur tapar səni,
dırnaq tapmazsan.
Hanı tüstün, viran qalmış?
Bu nə havadı oynayırsan?!
Kimin havasıdı?
Anasız qalarıq...
Yalanı söz üstündən, çörəyi diz üstündən götür!
Gedən gəlməyəcək, əlini göz üstündən götür!...
Eey, Tanrı dağlarını aşanlar,
Dağları aşdız da, pozduz səfləri,
Getdi ardınızca yolu çaşanlar,
Sizi qəhr olasız, kafir evləri...
Kafir evləri dönüb baxdı,
baxdılar evimizin üstündəki yamağa,
güldülər göbəyi qalxa- qalxa...

*Evimiz utandı əyin-başından, utanma,- de-
dim, – qardaşım işləyir daha sənə təzə divar
alacaq...*

Sonra dönüb bütün evlərin başı üstündən

qışqırdım:

– Eheey, aslanların mahnısını bilənlər!..

Səsim boşluqlara düşüb heç nə anlatmadan əriyib getdi...

Boşluqdu çünki, baba gətirdiyini nəvə götürmədi, ağırdı, dedi. Adın ağırdı, saqqalın ağırdı, çayda balıq yan gedir, onlar da bir-birinə sürtüşə- sürtüşə quru yolu yaş bilib yan getdilər...

Nə adları qaldı, nə saqqalları; yada oxşamaq asandı, yada oxşaya-oxşaya on beş-on altı yolun (respublikanın) ayrıcında “Urrraa” deyib o yan-bu yana qaçışdılar. Hamı kalstuqlu, kostyumlu idi, ayıb yerləri görükürdü, amma...

Millət axı öz abırına bükülər.

Abır da tarixdi, tarixi də bilmədikləri üçün onun-bunun gözüne kül üfürə-üfürə çırt atırdılar.

Yenə var gücümlə qışqırdım...

– Eheey...! Aslanların mahnısını bilən varmı?!

Gəlib əlimnən- ayağımnan yapışib yellədilər. Yellədilər yellədilər, dayanıb yuxarı baxdılar. Yuxarıdan səs gəldi:

– Aparın, köpəklərə atın, çox aslan, aslan deyir, atın, deyın – Tanrı dağları köpəklərin

*qarnındadı, köpəklər yeyib Tanrı dağlarını,
get axtar!*

*Qanlı bir ağız yaddaşımda mahmı oxumağa
başladı...*

Hey, hey, yağılarım, heey,
Hanı nər oğullarım?
Cənnət qoxuyan çöllərim hanı?
Hanı, yuxumun yuvası düzlərim?
Hey, hey, yağılarım he- eey,
Hanı, aslan südlü qızlarım?!
Tanrı dağlarını aşanlar hanı?
Hanı Tanrı uğuruyla qoşanlar?
Hey, heyy, yağılarım, hee-ey,
Yurdum, soyum, ilkim hanı?
Bu qanlı ağızımla haykırdığım,
Sazım, sözüm, türküm hanı?

*Uzaqdan qatarın fit səsini eşitdim... Belə
səslər dağlar arasında fəryada oxşayır. Qata-
rın tüstüsü burula-burula buludlara qalxırdı,
adama elə gəlirdi ki, tüstü deyil, bu da səsdə,
qatarın səsi...*

Çatdıq qatara,
Qatar hara, biz hara...
Bilmədim, hardansa bir daş atdılar,

sındı evimizin şüşə gözləri.
Başladı qaçmağa vağzaldakılar,
qanla doldu, bütün ayaq izləri...
fit verdi qatar bir də,
ayaq izləri yuyuldu.
Baxdım qatarın pəncərəsindən,
Evimiz bir andaca yox oldu...

*Görürsənmi, 1967-cü ildə yazıb yaşadığla-
rıma bir də 1993- cü ildə qayıtdım, amma bu
ağrını unutmaqdimi? Yox, yurd ağrısını, ayrı-
lığını başacan yaşamaq olmur, ona görə ki,
yurd quruca torpaq deyil, yurd quruca torpaq
olsaydı, ölməklə bitirmək olardı. Yurd Vətəndi.
Vətən də elə belə yaranmur, yəni qurulmur,
tikilmir, uşaq kimi bətnə düşür, doğulur...
Sənin hisslərindən, duyğularından doğulur.
Onunçün də Vətən başqasının ola bilmir, mi-
nillər boyu yad əllərdə qalsa belə, Sənə bənzə-
məyini itirmir, çünki Səni gözləyir. Unutma
gözləyəcək...!*

*Ömrüm boyu bu ağrı mənimlə qaldı, indi
də mənimlədi, sözə, dilə gətirdim, amma yurd
insan deyil ki, ağrısını çəkib, ayrılığını yaşa-
yıb unudasan.... yaşaya bilmədim, ağrılara qa-
yıda 2006-2007-cı illərdə də “Yarpaqsızlıq”ı
yazdım.*

Yarpaqsızlıq...

Kimə axır çayımız, görəsən?
Görəsən, körpüsündən keçilirmi?
Səhəng salınırmı,
arat alınırı, görəsən...?
Görəsən, suyu içilirmi?

Əslində, çıxıb getdiyimiz
yolların səsini axır çayımız...
başından ayağınacan ayrılığımızdı,
ardımızca balıq kimi baxır çayımız.
Axır ağzıayırıq dərələrdə
başını daşlara döyə-döyə...
Axır yadları- yağları yuya-yuya.
Biz də axdıq xəcalət təri kimi
İndi ruhumuz ulaşır orda...
Yuxularımız daşlara dolaşır orda...

Göy üzündə gözlərini döyür quşlar,
mat-məttəl...
Daha dağları aşmır yoxuşlar,
qanrılıb geri baxır:
– Gəəəl!...

Özünü qayadan atdı
yurdda qalan at da...
Qızlarıyla özünə qəsd etmiş
Gültəkin ana kimi...
İtimiz anlamadığı ayrılığı yaşadı
boynunda zəncir,
sümük olana kimi...

Daşlara qamçı kimi dəyir bizsiz
Günəşin istisi.
Hələ yurdun üstündədi,
getmir heç yana
soyumuş ocaqların tüstüsü...

İndi küləklərin ağzıyla
yiyəsizlik, yalqızlıq ulayır orda,
gicitikanları bizi boyda olub
öz- özünü dalayır, orda...

Qayıtmağımız yaşayır içimizdə
qaranlıqlar boyu
Ay süzən kimi...
Üzüm aşkara gülür
fikrim oralarda gəzən kimi...

Öləziyir ocaq yerləri,
qaralır, sönür ovcumda,
yanığı ürəyimdədi,
iyi burnumun ucunda...
Bütün günahları yer örtər,
yurdu itirməyi yox...
Ayıbımızı yer gizləməz,
yurd bizsizdi,
yerdən götürəni yox...

Kimə axır, görəsən çayımız?..
Gecələri qara paltardı, bilirəm,
içi boşluqlarla dolu...
Eləcə uzana qalıb
körpülərin qolu...
Getməz üstündəki yük,
gözləri yurd yerlərindən böyük...

Bir kərə qardaşım ilə vurdular məni,
bir kərə dayımla öldüm,
bir kəz əmimlə...
Yedim qələmimi, uddum...
Doğrayıram içimi indi

qıyma-qıyma qələmimlə.
Yedim qələmimi, çeynədim, uddum...
Özümü kafir bazarında
adımı satarkən tutdum...
Elə bil, əllərə geyiblər məni,
ələcək kimiyəm...
elə dinc, elə rahat, elə yurdsuz
böcək kimiyəm...

Kimə doğur Günəş,
kimə baxır?...
Qamçı səsi çıxardır istisi
boşluqlara dəyməkdən...
Yiyə səsi eşitmir,
ağaclar qaldı böyüməkdən,
gözüm kəlləmə çıxıb
qüssə ögüməkdən...

Dünyanın qurdu ulayır,
Tayı ölmüş qurd kimidi yurdlar...
Yurd yoxdu deyən
ata oğula yaddı,
Biz ölmədiyimizçün ölüyük...

Öləcəkdik,
Allah səbir verə-verə başımızı qatdı...
Səbrimizi də qoyduq qaçdıq, qəbrimizi də,
xortdamış kimiyyik indi.
Bir idik, bütöv idik,
partlamış kimiyyik indi...

Nolsun, güllə boşaltmırıq hirsimizə,
Nolsun, özümüzü o yerə qoymuruq,
Nolsun, tətiyə doymuruq...

Su keçməzdi aramızdan,
adalar kimi bölündük, qaldıq,
ruh idik, dolaşırdıq yurd boyu,
yad eldə görüldük, qaldıq...

Ata deyil, qul olam,
Ana deyil, baş əyəm...
Allah deyil, yoxluqda olduğunu anlayam,
yurddu, yurddu bu!...
Dərmanı qanımızdadı,
bütün dərdlərə dərddi bu!...

Bayraq kimi ucalmalıykən
yad əllərdə gördüm yaralarımı...
Özümü gizlətməkçün
divar tək hördüm yaralarımı...

Hördüm yaralarımı
qala divarlarıtək,
qollarım mənim deyil
batmış qayıq avarlarıtək...

İşsiz, yiyəsizdi əllərim,
mənim deyilmiş kimidi.
Ağlayın əzələlərimə,
içi yeyilmiş kimi
ruhu əyilmiş kimidi...
Bağla yollarımı, atam,
hara getdiyimi bilənəcən.
Gedib- gedib itəcəm...
“Kəndigəlmə” yabanı bitkilərtək
düşməən səmtə bitəcəm...
Çevir gülməyimi o biri üzünə,
mənim gülməyim deyil...

Anlat, anlat ki,
bu boyda ölümlər
hələ ölməyim deyil...

Ey, yurd itirmiş!...
Külək kimisən,
bağlı qapılara dəyib,
əsil gedəcəksən eləcə...
Ey, yurdsuz-yuvasız yurd qızı!...
Sən də çiçək kimisən, amma yarpaqsız,
çılpaq görünəcəksən eləcə...
Tökdüyün qanlarla güclüsən, bil,
hörmə yaralarını,
yarpaq açacaqsan,
yaralarını yaşa, ağrılarında görün!...
Yoxsa çılpaq qalacaqsan,
yurda bürün!...

Yazılma tarixi: ÖMÜR BOYU...

